

Станимира КОЛЕВА

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий”

Велко Търново, България

stanimirakoleva821@gmail.com

**ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ КАТО
НОСИТЕЛИ НА ОЦЕНКА В
МЕДИЙНИЯ ТЕКСТ**

**(върху материал от статии за култура в български и
словашки онлайн медии)**

Stanimira KOLEVA

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Veliko Tarnovo, Bulgaria

stanimirakoleva821@gmail.com

**PHRASEOLOGICAL UNITS AS EXPRESSIONS
OF EVALUATION IN MEDIA TEXT**

**(based on material from media texts on culture in Bulgarian
and Slovak online media)**

The article examines phraseological units, excerpted from media texts on culture, published both in Bulgarian and Slovak online media. The emphasis falls on the assessment they contain. Its essence revealed, either positive or negative, is derived from the context. Also, different types of objects and subjects of evaluation, which are elements of a kind of “linguistic picture of culture” exposed in the media text, are defined.

Keywords: phraseological unit, media text, evaluation, object and subject of evaluation.

1. Въведение

Представата за това кое е добро и кое – лошо, е изконна, породена от човешкия опит и нагласа. Определяйки даден фрагмент от действителността като добър или лош, ние го оценяваме, като се опираме до голяма степен на нормите и ценностната система на общността, към която принадлежим.

Обект на настоящото изследване са фразеологичните единици (по-нататък ФЕ) като носители на оценка в новинарски статии за култура от български и словашки онлайн медии. Вниманието е насочено към определянето на елементите, участващи в структурата на оценката, които се извеждат на база медийния контекст и използваните ФЕ в него. Набелязани са някои особености при изразяването на оценка чрез ФЕ и се прави опит да се открие основата на своеобразна „езикова картина на културата“, реализираща се в медийния текст.

Избрали сме за източник рубриците за култура на едни от най-посещаваните медийни сайтове в България и Словакия – съответно 24chasa.bg и dnevnik.bg, sme.sk и pravda.sk. На случаен принцип са проучени общо 320 новинарски статии (новини, рецензии, репортажи) с различен обем – 160 от българските и 160 от словашките сайтове¹. Статиите са публикувани в периода май-август 2018 г. и март-май 2019 г.

Нашият избор за наблюдение на ФЕ именно в журналистически текстове е мотивиран от това, че начинът, по който се изразяват журналистите (на съответния език), е всъщност реакция на развойните тенденции, протичащи в обществото. Точно езикът като средство за комуникация се превръща в „лакмус“ на всяко време (Magalová 2008: 79). От тази гледна точка медиите биха могли да илюстрират предпочитанията на съответното общество към употреба на определени ФЕ, както и каква е фреквентността на ФЕ в медийните текстове. Употребените ФЕ могат да ни насочат към ценностите и стереотипите, характерни за това общество, защото начинът, по който оценяваме света, подсказва кое е това, което е важно и значимо за нас. В него се проявява ценностната система на индивида и на обществото, към което принадлежи.

2. Методология и теоретични основи на изследването

В изследването се прилага съпоставителен метод, благодарение на който могат да се открият общото и различното при употребата на ФЕ в два родствени езика, каквито са българският и словашкият. Подходът към обекта на изследването е лингвокултурологичен. Насочен е към разкриването на възможностите на ФЕ да изразяват съвременния мироглед на съответната лингвокултурна общност като „участници“ в създаването на езиковата картина на света, както и към проектирането на съответната езикова картина в медийното пространство.

Същността на оценката в езика е развита теоретично в редица изследвания в руската лингвистика. Основополагащи са изследванията на функционалната семантика на оценката (Волф 2002) и за природата на оценката от философска гледна точка (Аругюнова 1999). Проучен е оценъчния аспект на значението на фразеологичните единици. Утвърдена е ролята на образността

---

¹ Проучените статии и ексцерпирани ФЕ се разпределят количествено по следния начин: 24chasa.bg – 82 статии, от които 20 статии съдържат 30 ФЕ; dnevnik.bg – 78 статии, от които 16 статии съдържат 27 ФЕ; sme.sk – 100 статии, от които 21 статии съдържат 26 ФЕ; Pravda.sk – 60 статии, от които 17 статии съдържат 26 ФЕ.

(образната мотивираност) в оценъчния характер на фразеологичните единици (Телия 1996, 1995). Актуален е въпросът за оценъчността на фразеологичните единици и в българската наука. А. Петрова разглежда оценъчния компонент във ФЕ като една от възможностите за съпоставителни изследвания на балканските езици, което би показало по-ясно неговата роля в цялостното значение на фразеологизмите (Петрова 2014). Изследвайки иронията в българската и словашката фразеология, Д. Константинова обръща внимание на изразяването на отношение и оценка и извежда оценъчността като най-важна особеност на езиковата ирония (Константинова 2009). Д. Илиева разглежда подробно връзката на лингвокултурологията с аксиологията, като обръща специално внимание на понятията: ценност, значимост, благо, норма, оценка, с цел да ги разграничи (Илиева, Д. 2016). У нас са проучени също различните езикови средства за изразяване на оценка в българската разговорна реч (Шушлина 2014), в частност и оценъчните употреби на местоименията (Илиева, М. 2004). В словашкото езикознание оценъчната страна на ФЕ се определя като оценъчна оперативност, която често представлява ключ за интерпретация на комуникативното намерение на ФЕ (Mlacek, Ďurčo a kolektív 1995). Проучен е и въпросът за отрицанието във фразеологията (върху словашки и български материал) като проява на отрицателна оценка или реакция към действителността (Kořková 2008). Задълбочени изследвания върху оценъчната страна на езика прави Й. Долник (Dolník 1992, 2005), свой принос по темата в словашкото езикознание има и Й. Ванко (Vaňko 2012).

Оценка и ценност са философски категории, чието място в човешкото битие се търси още от Античността. В логиката оценката се разглежда обикновено като съждение за ценностите, а природата на ценностите, техните взаимовръзки и връзки със социалните и културни фактори и с личността са предмет на философското учение аксиология (ФЭС 1983)². Впоследствие двете категории биват изследвани задълбочено в лингвистиката, стават съществена част от методологията и на лингвокултурологията.

Според Е. М. Волф взаимодействието на човека и действителността намира отражение в езика в различни аспекти, един от които е оценъчният. Той се изразява в това, че обективният свят се дели на добър или лош от говорещите лица според ценностния му характер. Това делене е обусловено социално и е отразено по сложен начин в езиковите структури. Оценката присъства на различни равнища от системата на организация на езиковите знаци – фонетика, морфология, лексикология, синтаксис – и във всяко от тях оценката насочва към ценностния аспект в значението им, към това доколко оценяваният обект е ценен, значим за субекта, изразяващ оценка. Всяка оценка от своя страна предполага съществуването на ценностна картина на света, наред с предметната картина на света, и на съответни стереотипи, действащи в обществото. Е.

² Източник: <http://philosophy.niv.ru/doc/dictionary/philosophical/articles/591/cen-nostej-teoriya.htm> (дата на посещение 16.10.2019 г.)

М. Волф смята, че стереотипите (оценъчните) са съставени от обекти, които притежават стандартен сбор от признаци и могат да бъдат класифицирани, т.е. те са стандартни представи за обектите от действителността. В тях се включват свойствата на обектите, които формират стандартните сборове от признаци, и стереотипните представи за мястото на обекта в ценностната картина на света.

Според Н. Ф. Алефиренко „Извън такива категории, като ценности, оценки и значение, разглеждането на проблемите на лингвокултурологията е невъзможно. Това е аксиома“³ (Алефиренко 2010: 74). Оценката е форма на съществуване на ценността и за лингвокултурологията най-важни са тези оценки, които са изразени с думи. Ценността и оценката са свързани със семантиката, езиковите и речевите средства за изразяване на значение, обусловени от избора на номинативни единици, сред които са и фразеологизмите, смята още Н. Ф. Алефиренко.

За да се илюстрира как чрез употребата на ФЕ в медийни текстове се оценява един или друг фрагмент от действителността, трябва да уточним какво представлява *оценката*. За изходно определение използваме разбирането на Е. М. Волф за оценката като универсална категория, защото едва ли съществува език, в който да отсъстват представите за добро и лошо. Въпреки това в начините за изразяване на оценъчни значения езиците проявяват различие, което се дължи най-вече на това, че оценката се отнася към интенционалния аспект на езика – свързана е със стремеж за осъществяване на някаква цел, намерение. Оценката може да се разглежда и като вид модалност със специфична структура, в която главни елементи са субект (от чиято гледна точка се поставя оценката) и обект (за който се отнася оценката) заедно с оценъчното отношение (предикат) със значение „добро“/„лошо“. Оценъчната структура се изразява с формулата **A r B** (субект – оценка – обект), която е заимствана от съвременната логика. В нея: „С оглед на систематизирането на логическите „частици“ (т.нар. „логически константи“), на чието значение може да се основава логическият извод, а именно на ... изказвания, които се състоят само от един генерален термин (предикат) („F“, „G“, „H“, ...) и един или повече сингуларни термини (субекти) („a“, „b“, „c“, ...) (напр. със символи: „F(a)“, „R(a,b)“, където „F“ е едноместен предикат, а „R“ – двуместен предикат и съотв. релационен израз; с метаезикови думи: „предметът а има свойството F“, „предметът а се намира в отношението R спрямо предмета b“)“⁴.

В структурата, или модалната рамка, влизат и допълнителни елементи – скала на оценката, където тя се разполага със знак + или -, и действащите в общността стереотипи, към които се ориентира оценката. Оценъчните стере-

³ „Вне таких категорий, как ценности, оценки и смысл, рассматривать проблемы лингвокультурологии невозможно. Это аксиома“ (Алефиренко 2010:74). Преводът на всички цитати в тази статия е мой – Ст. К.

⁴ Източник: <https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата на посещение: 28.10.2019 г.)

отипи са основни елементи в оценъчната ска̀ла, формирани от стандартните признаци на обектите от действителността. В ска̀лата те се отнасят към зоната на нормата, или с други думи „нормата отразява признаковите характеристики на стереотипа за оценявания обект“ (Волф 2002: 54)⁵. Модалната рамка може да включва и факултативни елементи, сред които са такива за усилване или намаляване на признаците „добро“ и „лошо“ – съответно интензификатори и деинтензификатори.

В тази работа се придържаме също към мнението на В. Н. Телия, че „в значението на голяма част от ФЕ присъства оценка, тъй като тяхното образуване е съпроводено по правило от квалификация на обозначаемото (на неговия денотативен аспект), а всяка квалификация е вече оценяване“ (Телия 1996: 181)⁶. На база това предположение тя определя два основни класа ФЕ, които ще илюстрираме с примери от ексцерпирания за целите на статията материал:

1. ФЕ, които са безразлично оценъчни⁷, те не подлежат на оценка и не квалифицират обектите от действителността, а само ги описват. Могат да участват в изразяването на оценка с помощта на контекст (от ексцерпирания от нас материал такива смятаме, че са: *от уста на уста, на вълна съм, uzriet' svetlo sveta, ležat' na smrtel'nej posteli*).

2. ФЕ, които изразяват рационална оценка, указват към някакъв квалификативен признак на денотата на база логическо съждение за ценността на този признак. В рамките на този втори клас В. Н. Телия разграничава ФЕ с **фиксирана** в значението оценка – положителна (от ексцерпирания от нас материал такива смятаме, че са: *харча се като топъл хляб, pravá ruka*) или отрицателна (от ексцерпирания от нас материал такива смятаме, че са: *на думи, hrat' druhé husle, zat'at' sekeru*), и ФЕ с **нефиксирана** в значението си оценка, която може да мени своя знак в зависимост от емпатията на субекта към това, за което говори (от ексцерпирания от нас материал такива смятаме, че са: *прекрача границите, изхвърля извън борда, vstúrna brána, mat' lakte*).

⁵ „Иными словами, норма отражает признаковые характеристики стереотипа оцениваемого объекта“ (Волф 2002: 54).

⁶ „Следует предположить, что в подавляющем большинстве значений идиом должна присутствовать оценка, поскольку само идиообразование, как общее правило, сопровождается квалификацией обозначаемого, а точнее – денотативного его аспекта. Всякая квалификация – это уже оценивание“ (Телия 1996: 181).

⁷ Според В. Н. Телия оценяването е основен признак, характерен за човешката дейност, като на оценка се подлагат и привидно „безразлични“ обекти, които не зависят от човешкото мнение, като например природни явления, животни (Телия 1996: 181). Д. Пери (D. Perry) разглежда две страни на „безразличното“ при оценката: 1. безразлично за оценка, т.е. предмети и събития, които не влизат в ценностната картина на света на говорещото лице и за тях категорията „оценка“ е неприложима; 2. зона на безразличното на оценъчната ска̀ла, където то се разбира като неутрална позиция (Perry, по Волф 2002: 50).

3. Резултати

Въз основа на въведената по-горе формула **A r B** ще разгледаме ексцерпираните ФЕ от медийни текстове за култура на български и словашки език, заедно с контекста, в който са употребени. **A (субект)** и **B (обект)** са видни от контекста и в техните „роли“ влизат различни денотати, които всъщност са „участници“ в културната действителност, представена в разглежданите български и словашки сайтове. В най-голяма степен като субект – говорещо лице, което дава оценка за някого или за нещо – се проявява авторът на статията – журналистът. Субект е и което и да е говорещо лице, чиито думи са цитирани в медийния текст. В най-голяма степен като обекти, към които е насочена оценката чрез ФЕ в статиите, се явяват:

- продукти на културата – филми, литературни произведения, персонажи, събития и др. – обединени по-нататък под названието **продукт**;

- различни лица – творци, актьори, персонажи от произведения – обединени по-нататък под названието **личност**;

В по-малка степен като обекти присъстват:

- видове институции, свързани с културната сфера, по-нататък **институция**;

- добро отношение към културата, инвестиции, награди, по-нататък **подкрепа**;

- адресати на културата, по-нататък **публика**.

Предикатът r, на който се основава структурата на оценката, са ексцерпираните ФЕ. Те имат положителен или отрицателен знак според отношението на субекта към обекта в медийния контекст, или изразяват оценка само с помощта на контекста, защото не съдържат такава в значението си.

Ще илюстрираме формулата **A r B** (субект – оценка – обект) с примери от избраните онлайн медии, в които се вижда всеки от видовете обекти, споменати по-горе. Заедно с това ще определим към кой вид според класификацията на В. Н. Телия се отнасят употребените ФЕ.

Продукт

Обяснението в любов към Холивуд на Тарантино хвана последния влак за Кан (заглавие). *Новият филм на Куентин Тарантино „Имало едно време в Холивуд“ влезе в последния момент в състезателната програма на кинофестивала в Кан...*“ (dnevnik.bg, 2.05.2019)

Журналистът (A) дава положителна оценка на продукт на културата – филм (B) за това, че ще успее да се възползва от някаква възможност – ФЕ (r) (*хващам последния влак* не е регистриран в речниците, приемаме го за антоним на *изпускам последния влак* – „не успявам да се оженя/омъжа“ в РБЕ, но с преосмислено значение – „пропускам последна възможност за нещо“). Употребената ФЕ е с фиксирана в значението положителна оценка, защото изразява успех в нещо, макар и постигнат късно.

Хапливият стих на Каур дълбае безкомпромисно в раната на спомени-те. (24chasa.bg, „Мляко и мед“ от Рупи Каур – книга, която всяка жена трябва да прочете, 30.07.2018)

Журналистът (А) оценява положително продукт на културата – поезия (В), като употребява ФЕ (г), която има семантика, свързана с нещо нежелано и болезнено. Оценката се отнася за силата на въздействието, присъща на този продукт на културата. Тя има положителен знак, защото именно въздействието е основна цел на всяко изкуство. Тук наред с основните елементи от модалната рамка присъства и факултативен елемент за усилване на признака, т.е. интензификатор. Наблюдаваме двойка интензификация – от една страна, субектът видоизменя ФЕ, като замества глагола с друг, притежаващ по-силно внушение за болка – „дълбая“ (срв. в РБЕ *Ровя (разравям / разровя, чопля, човъркам, разчовъркам / разчовъркам, подлютявам / подлютя) раната (някаква рана) на някого. Разг.* „Припомням на някого нещо неприятно, болезнено за него, някакво тежко преживяване, разочарование, мъка, скръб, душевна болка и под.“). От друга страна, е добавена думата „безкомпромисно“, с която негативното усещане добива още по-голям мащаб. Смятаме, че употребената ФЕ е с нефиксирана оценка, тъй като знакът ѝ може да се променя в зависимост от мотивацията за оценка и симпатията/антипатията на говорещото лице към обекта.

Tvorcovia sa opäť rozhodli dať novú podobu hrdinke, ktorá bola dlhodobo prehlíadaná. Vo filmoch vždy hrala druhé husle a bola len akýmsi doplnkom Batmana. (pravda.sk, Na obrazovky mierí prvý LGBTI superhrdinský seriál, 13.08.2018)

Журналистът, автор на текста, (А) дава отрицателна оценка на продукт на културата – филмов герой (В) за това, че остава незабелязан и има второ-степенно значение – ФЕ (г) (в SSSJ *hrať druhé husle* – срв. бълг. *свиря втора цигулка* ,в подчинено положение съм, изоставам след някого‘). Употребената ФЕ е с фиксирана отрицателна оценка в значението си.

Piesne ako Establishment Blues i Sugar Man boli trňom v oku cenzorov, ktorí ich zakazovali a systematicky likvidovali nosiče, na ktorých sa nachádzali. (pravda.sk, Sľub splnil, legendárny Sixto Rodriguez sa vráti. Vystúpi v Starej tržnici, 17.08.2018)

Журналистът (А) дава положителна оценка на продукт на културата – песни (В), като използва ФЕ (г), която има негативно значение и образност (в SSSJ expr. *niekto (niečo) je niekomu trňom v oku (v očiach)* ,някой/нещо не е според нечие желание‘). ФЕ е с нефиксирана оценка, може да бъде и положителна, и отрицателна в зависимост от отношението на субекта към обекта.

Личност

So svojím jediným autorským albumom dostala celý hudobný priemysel na kolená. (sme.sk, Dostane vás svojou piesňou. Na Slovensko príde legendárna Lauryn Hill 15.04.2019)

Журналистът (А) дава положителна оценка на личност на културата – певица (В) за това, че със своя талант (нов музикален албум) успява да победи конкуренцията (в SSSJ *dostat/zrazil' niekoho na kolená* означава ‚подчиня, победа някого‘). Оценката в значението на фразеологизма ФЕ (г) е нефиксирана, тъй като в друг контекст, в който субектът не симпатизира на обекта, за който говори, може да се прояви с отрицателен знак.

Dušou divadelného súboru je herečka, scenáristka a režisérka Nela Dušová, ktorá putuje po cestách-necestách doma aj v zahraničí. (pravda.sk, Pyšná princezná rozospieva Rozprávkové námestie, 15.08.2018)

Журналистът (А) използва безразлично оценъчна ФЕ (г), за да допълни описанието на личност – режисьорка (В). Фразеологизмът е видоизменен спрямо речниковата си форма (в SSSJ [*ísť, chodiť, kráčať, blúdiť, vláčiť sa*] *cestou-necestou al. cestami-necestami* – ‚вървя, ходя, губя се по пътищата, надлъж и нашир‘) и сам по себе си не носи оценка. Благодарение на контекста обаче той става с добавена положителна стойност към информацията за обекта.

Авторът успява да прекрачи границите на чистата биография. (24chasa.bg, Валентин Ганев води световноизвестния чешки драматург Петер Зеленка в Народния, 20.03.2019)

Журналистът (А) оценява личност – драматург (В), с положителна оценка, виждайки в произведението му нещо повече от очакваното – ФЕ (г). В този пример употребената ФЕ е синоним на 3. значение на регистрираните с неодобрителна оценка във ФРБЕ и ФСРБЕ фразеологизми *минавам границите/преминавам границите/престъпвам границите*, а именно ‚излизам от нормите на нещо, не спазвам вече нещо‘. Но използвана в конкретния контекст и изречението, ФЕ е по-скоро с положителен знак, „излизането“ от нормата на общността е представено като нещо добро, като надграждане и проява на креативност (в случая става дума за театрален спектакъл, посветен на живота на реална личност). Употребената ФЕ е с нефиксирана оценка, тъй като в друг контекст оценката може да се прояви с отрицателен знак.

Въпреки че преди да се насочи към музиката, тя работи във военновъздушните сили на САЩ, кръвта вода не става и в крайна сметка тръгва по стъпките на прочутата си майка (24chasa.bg, Най-големите звезди останаха за края на джаз феста в Банско, 9.08.2018)

Журналистът (А) използва ФЕ (г) с нефиксирана оценка, за да опише етап от живота на личност – певица (В) (в РБЕ *тръгвам по стъпките на* – ‚вървя (движа се), следвам нкг в дела, идеи‘). В контекста този фразеологизъм добива положителен знак – следва се примерът на известен, доказал се човек.

Подкрепа

Ситуацията е необичайна, защото членовете на академията са пожизнени и няма процедури за тяхното напускане, изключване или заменяне. Но от нобеловия комитет нямат полезен ход – ако присъдят награда, тя ще остане в сянката на скандала, а твърде вероятно е и лауреатът да я отка-

же. (dnevnik.bg, Заради скандал за сексуален тормоз няма да има „Нобел“ за литература през 2018 г., 4.05.2018)

Журналистът (А) дава отрицателна оценка на подкрепа за културата – награда (В), защото при определени обстоятелства тя може да остане незабелязана – ФЕ (г) (в РБЕ *оставам (стоя) в сянка* ,оставам незабелязан, неоценен‘). Употребената ФЕ е с нефиксирана оценка, тъй като в друг контекст може да се актуализира с положителен знак – да останеш незабелязан, може и да е нещо добро.

Все още липсва целенасочена държавна политика за българските държавни училища зад граница. На думи всички заявяват подкрепа, но на практика тя липсва. Това споделиха от ръководството на АБУЧ. (24chasa.bg, Илияна Йотова: Създаването на Български културен институт е мащабна идея, 31.07.2018)

Субектът (А) дава отрицателна оценка на подкрепа за културата (В), заради невъзможност тя да бъде осъществена – ФЕ (г) (в РБЕ *на думи* – разг. ,нещо обещано, което няма да се осъществи‘). ФЕ е с фиксирана отрицателна оценка в значението си.

Sponzori sa do kultúry nehnú, ich príspevky sú iba kvapky strácajúce sa v mori (pravda.sk, SND bez peňazí, hovorí sa o štrajku, 30.07.2018).

Журналистът (А) дава отрицателна оценка на подкрепа за културата (В) заради недостатъчно средства за финансиране – ФЕ (г) (в SSSJ *je to ako kvapka v mori* – ,нещо незначително като количество; нещо без значение‘). Употребената ФЕ е с фиксирана отрицателна оценка.

Институция

Minulý rok nebol prvý, keď Národné divadlo „zaťalo sekeru“... Znova si teda bude musieť uťahovať opasok. (заглавие, pravda.sk, 30.07.2018)

Журналистът (А) дава отрицателна оценка на институцията – Народен театър (В), защото не разполага със средства, което води до финансови задължения (*zaťat sekeru* – ,забия брадвата – задлъжня‘); ФЕ (г) с фиксирана отрицателна оценка е също *uťahovať si opasok* – в KSSJ ,ограничавам нуждите си, задоволявам се с по-малко‘, срв. бълг. *затягам колана*.

„Със сигурност знаем, че стоиме зад гърба ни“ – с тези думи председателят на асоциацията Ирина Владикова се обърна към вицепрезидента. (24chasa.bg, Илияна Йотова: Създаването на Български културен институт е мащабна идея, 31.07.2018)

Говорещото лице (А) дава положителна оценка на президентската институция (В), защото е уверено в подкрепата, която може да окаже – ФЕ (г) (във ФРБЕ *стоя зад гърба на някого* – 1. подкрепям, подпомагам някого, служа му като опора). Употребената ФЕ е с нефиксирана оценка, защото в друг контекст със субект, който не одобрява такава подкрепа, ще се прояви с отрицателен знак.

Публика

Aj na hudobnom festivale sa návštevník môže cítiť ako v bavlnke. (pravda.sk, Festival Grape ponúkne kúpeľný relax tela aj duše, 9.08.2018)

Журналистът (А) оценява положително усещането, което ще има публиката (В), ако присъства на музикално събитие. То е изразено чрез ФЕ (г) с нефиксирана в значението оценка, която в контекста се проявява като положителна, за да предаде одобрителното мнение на субекта за събитието като цяло (SSSJ *chovať, držať niekoho ako v bavlnke* – „като в памук“, възпитавам, отнасям се с някого много нежно, грижливо, глезя‘).

„Няма нужда **да галиш публиката с перо**“ – Александър Хаджиангелов *реагира рязко на въпроса дали театърът трябва да възпитава вкус у публиката, или да следва нейния интерес при избора на репертоар.* (dnevnik.bg, Театър с камъни в джобовете, 28.04.2019).

Говорещото лице – актьор (А), дава отрицателна оценка на театралната публика (В), като изразява мнението си чрез ФЕ (г) с иронично значение, което приемаме за по-скоро негативно, подсказващо разграничаване от даден тип поведение или проява. (във ФРБЕ *галья (погалвам/погалья, глядя, поглаждам/погладя)* с <гъше, паче> *перо някого. Разг. Ирон.* – „отнасям се извънредно внимателно и благосклонно към някого, дори и когато постъпките му не са за одобряване‘). От контекста, в който е употребена ФЕ, разбираме, че субектът не смята, че театралното изкуство трябва да се съобразява с очакванията на публиката.

4. Заключение

Посочените примери илюстрират как се актуализира оценка в медийния текст с помощта на ФЕ и как от него могат да се изведат основните елементи в структурата на оценката с прилагане на логическа формула.

Обобщените данни от съпоставителното ни изследване показват, че в избраните за наблюдение онлайн медии у нас – 24chasa.bg, dnevnik.bg, и в Словакия – sme.sk, pravda.sk, има количествено близка употреба на ФЕ в медийните текстове за култура. От общо 160 статии от двата български сайта в 36 статии се срещат 57 ФЕ, или в 22,50% от разгледаните статии има употреба на ФЕ. От общо 160 статии от двата словашки сайта са ексцерпирани 52 ФЕ от 38 статии, което представлява 23,75% от статиите.

От ексцерпирания материал е видно, че преобладава употребата на ФЕ с нефиксирана оценка в значението, която може да се мени според симпатиите/антипатиите на говорещото лице (автор, журналист) към обекта, който се оценява.

Изразената чрез ФЕ оценка като цяло е преобладаващо положителна, когато се оценяват обектите, условно наречени от нас, „продукт“ и „личност“. Това са и най-често срещаните обекти в разглежданите от нас новинарските статии за култура, които са в центъра на журналистическия интерес.

В нашето изследване се очертава фрагмент от езиковата картина на света на българи и словаци, която обаче е ограничена в полето на новините за култура, и условно можем да я наречем „информационна езикова картина на културата“ (ИЕКК). Неин „художник“ най-често е журналистът в качеството си на субект, който поставя оценката с цел да предаде на читателя своето отношение към оценяваните обекти, да предизвика у него същите емоции. Главните елементи в ИЕКК бяха изведени от процеса на оценяване на различни обекти от културния живот с помощта на ФЕ, употребени в медийни текстове. Те са обединени под общи названия: личност, продукт, институция, публика, подкрепа за културата. Анализът на тази своеобразна „картина“ може да бъде предмет и на по-нататъшно изследване.

ЛИТЕРАТУРА

Алефиренко 2010: Алефиренко, Н. Ф. *Лингвокултурология: ценностно-смысловое пространство языка*. Учебное пособие, Москва. **Alefrenko 2010:** Alefrenko, N. F. *Lingvokulyturologia: tsennostno-smyslovoe prostranstvo yazyka*. Uchebnoe posobie, Moskva.

Арутюнова 1999: Арутюнова, Н. Д. *Язык и мир человека*. Москва: Языки русской культуры. **Arutyunova 1999:** Arutyunova, N. D. *Yazyk i mir cheloveka*. Moskva: Yazyki russkoy kul'tury.

Вольф 2002: Вольф, Е. М. *Функциональная семантика оценки*. Москва: УРСС Эдиториал. **Volyf 2002:** Volyf, E.M. *Funktsionalynaya semantika otsenki*. Moskva: URSS Editorial.

Илиева 2016: Илиева, Д. *Лингвокултурология. Същност и категориален апарат*. София. **Иlieva 2016:** Iieva, D. *Lingvokulturologia. Sashtnost i kategorialen aparat*. Sofia. <https://www.researchgate.net/publication/335259961> (5 май 2018).

Илиева 2004: Илиева, М. *Българинът в своите местоимения*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. **Иlieva 2004:** Iieva, M. *Balgarinat v svoite mestoimenia*. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“.

Константинова 2010: Константинова, Д. *Иронията като начин на възприемане на света в българската и словашката фразеология*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. **Konstantinova 2010:** Konstantinova, D. *Ironiyata kato nachin na vazpriemane na sveta v balgarskata i slovashkata frazeologia*. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“.

Петрова 2008: Петрова, А. Балканската фразеология – елемент от оста на времето и/или фрагмент от жив езиков процес. // *Балканите – език, история, култура*. Велико Търново: УИ „Св. св. Кирил и Методий“. **Petrova 2008:** Petrova, A. *Balkanskata frazeologia – element ot osta na vremeto i/ili fragment ot zhiv ezikov protses*. // *Balkanite – ezik, istoria, kultura*. Veliko Tarnovo: UI „Sv. sv. Kiril i Metodiy“.

Телия 1996: Телия, В. Н. *Русская фразеология*. Москва. **Telia 1996:** Telia, V. N. *Russkaya frazeologia*. Moskva.

Шушлина 2014: Шушлина, В. *Езикови средства за изразяване на оценка в българската разговорна реч*. **Shushlina 2014:** Shushlina, V. *Ezikovi sredstva za izra-*

zyavane na otsenka v balgarskata razgovorna rech. <https://naum.slav.uni-sofia.bg/lilijournal/2014/11/1-2/vshushlina> (12 април 2019).

Dolník 1992: Dolník, J. Axiologické slová. // *Jazykovedný časopis*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, roč. 43, č. 2, s. 91 – 98.

Dolník 2005: Dolník, J. К otázke odrazu hodnôt v jazyku. // *Jazykovedný časopis*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, roč. 56, č. 1, s. 3 – 12.

Košková 2013: Košková, M. Frazеологické aspekty bulharsko-slovenského slovníka. // *XV. medzinárodný zjazd slavistov v Minsku. Príspevky slovenských slavistov*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov – Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, s.123 – 134.

Magalová 2008: Magalová, G. *Frazeológia (nielen) pre žurnalistov*, Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa.

Mlacek, Ďurčo a kol. 1995: Mlacek, J., Ďurčo, P. a kol. *Frazeologická terminológia*. Bratislava. http://www.juls.savba.sk/ediela/frazeologicka_terminologia/ (20 февруари 2019)

Vaňko 2012: Vaňko, J. Hodnotenie a jazyk, jazyk a hodnotenie. // *Jazykoveda v pohybe*. Bratislava: Univerzita Komenského, s.78 – 92.

Источници

РБЕ: Институт за български език. *Речник на българския език* (РБЕ). **Институт за български език.** *Rechnik na balgarskia ezik* (RBE). <http://ibl.bas.bg/rbe/>.

ФРБЕ: Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1974–1975: Ничева, К., Спасова-Михайлова, С., Чолакова, К. *Фраzeологичен речник на българския език*, Том 1 – 2. София: БАН. **Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974–1975:** Nicheva, K., Spasova-Mihaylova, S., Cholakova, K. *Frazeologichen rechnik na balgarskia ezik*, Том 1 – 2. Sofia: BAN.

ФСРБЕ: Нанова 2005: Нанова, А. *Фраzeологичен синонимен речник на българския език* София: Хейзъл. **Nanova 2005:** Nanova, A. *Frazeologichen sinonimen rechnik na balgarskia ezik* (FSRBE). Sofia: Heyzal.

KSSJ: Jazykovedný Ústav Ľudovíta Štúra. *Krátky slovník slovenského jazyka* www.juls.savba.sk/kssj_4.html.

SSSJ: Jazykovedný Ústav Ľudovíta Štúra. *Slovník súčasného slovenského jazyka* www.juls.savba.sk/pub_sssj.html.